2020. július 6. - **Negyven éve jelentett Lendvai Ildikó a pop-rockzenéről Pozsgay Imrének** – II. rész

Lendvai Ildikó későbbi MSZP-frakcióvezető és elnök 1980-ban a KISZ KB kulturális osztályának helyettes vezetője, majd vezetője precízen körbejárta a magyar pop-rockzenei élet minden területét, és információit elküldte Pozsgay Imre kulturális miniszternek. A legfelsőbb körökből jött utasítás nyomán született terjedelmes jelentés tanúbizonyságát adja annak, mennyire tisztában volt a hatalom a mindenkori hazai könnyűzenei élettel.

Lendvai Ildikó elismerte a könnyűzene társadalomformáló szerepét, azt írta róla, hogy – különösen az ifjúság körében – nagy hatású kulturális, közművelődési tényező, ízlésformáló erő, amely óriási tömegekre hat. A fiatalok körében tevékenységi formákat, divatjelenségeket hív életre, magatartást alakít, igényeket kelt és a művészeti alkotások befogadásának szokásait formálja.

A „lázító” rocktól a diszkóig

Az 1980-ra a könnyűzenei irányzatokban bekövetkezett változásokat jól nyomon követhetően vázolta Lendvai Ildikó a kulturális miniszternek, amikor leírta, hogy a hagyományos tánczenének már nem volt hatása az ifjúságra, ettől függetlenül eszköztára számos együttes és énekes programjában megtalálható volt. Ám „azzal, hogy terjesztjük, népszerűsítjük, jórészt a neoromantikus, szentimentális, konzervatív jellegű, gyenge szövegek és zenei hatások továbbélését segítjük” – állapította meg. A korábbi beatzene mellett pozitív felhanggal kiemelte a countryt, emellett a táncházmozgalmat, ugyanis „a folkhagyományokra épülő tömegzenei irányzat népszerűsége épp az eredeti értékeket felhasználó jellege miatt figyelemre méltó”.

A „lázító” rockzenében az agresszivitást, a szövegek zaklatottságát, túlfűtöttségét és az indulatok keltését negatív társadalmi nézetek szuggerálásának nevezte, amit viszont sikerült integrálni a szórakoztatóiparba (lásd Piramis-jelenség), és a megjelenésük módja is szelídült, ugyanakkor szerinte a zene és különösen a szövegek színvonala, tartalma nem sokat változott. Ellentétben a jazzrockkal, amely nagyobb zenei műveltséget feltételez, és amelyben a tartalmilag, zeneileg fokozottabb igényesség dominál. A diszkózenének, vagy ahogy Lendvai Ildikó írta, a modern tánczenének, még nem voltak számottevő hazai hagyományai, ennek kiteljesedését a külföldi diszkófelvételek itthoni népszerűsítésétől várta. Kettős megítélés alá helyezte ezt a műfajt, egyrészt különböző számok diszkófeldolgozásai a tömegcikkek igénytelenségével, a zene és a szövegek ellaposodásával veszélyeztettek, másrészt viszont ez a könnyűzenei irányvonal egy új „tánckultusszal” a ritmusvilágot gazdagíthatja.

Mint írta, „A diszkó az utóbbi évek legnépszerűbb szórakozási formája. Hazai megjelenésekor már bizonyos mértékig átalakult. Elsősorban nem lemezpropagálást – disco-jockey (sic!) –, hanem táncos szórakozást jelent. Nálunk a lemezlovasok inkább zenei szerkesztői, hangulatteremtő feladatokat látnak el. A diszkók előbb néhány művelődési és ifjúsági házban, egyetemi klubban, később – a vendéglátóipar üzleti érzéke alapján – bárokban, éttermekben, presszókban találtak otthonra. Ma a klubokban, művelődési házakban, iskolákban szerveződnek tovább – inkább alkalmi rendezvények keretében. […] Kevés a hazánkban forgalomba került diszkólemez és felvétel (hatására virágzik az illegális zenei börze), kevés a disc-jockey, túlzsúfoltak a rendszeresen nyitva tartó, nyilvános diszkók, az üzleti szellem eluralkodásával a vendéglátásban működő diszkók egy részénél az alapvető egészségügyi és alkoholkorlátozási előírásokat sem tartják be, a megfelelő körülményeket teremtő diszkók

drágák. Az alkalmi diszkók a felkészületlen rendezőgárda, belső magatartási gondok, a tisztázatlan árfolyamok (150-2000 Ft) miatt sok problémával küzdenek. Tehát a diszkó – mint új divat – magára vette a szórakozás régi gondjait." A jelentés szerint a tánciskolák megszűntével a fiatalok tánckultúrája alábbhagyott, a diszkókban csupán egymástól tanultak, de a páros helyett az egyedül táncolás dívott. A diszkóversenyek tánckultúrát fejlesztő hatását viszont Lendvai Ildikó elismerte.

A tömegkommunikáció hálójában

A KISZ-hivatalnok jelentése a Magyar Rádió és a Magyar Televízió könnyűzenei műsorpolitikájáról is leszedte a keresztvizet: „A rádió műsorstruktúrája a hagyományos tánczene szabályaihoz igazodik, és egy sor pozitív értékeket hordozó, divatos zenei irányzatról nem vesz tudomást. A más szórakoztatási tartalmak és formák terjesztésében és orientálásában – ifjúsági műsorok kivételével – az elvárhatótól kevesebbre vállalkozik. A televízió a szórakoztató programok egy részénél érzékelhetően figyelembe vette az ifjúság érdeklődését (néhány diszkójellegű koncert és show), de a törekvéseiben az óvatosság a jellemző. A »mindenből egy keveset« felfogás eredménye pedig az, hogy nem tudja betölteni a fórumjellegű orientáló, befolyásoló szerepét." A sajtóban hiányolta az önálló popzenei újságot, a meglévő ifjúsági lapokban a kritikák felkészületlenségét, az itt megjelenő híreket, értesüléseket pedig pletykaízűnek mondta.

A lemezgyártásról viszont elismerően szólt: „Lemezkiadásunk már meg tud felelni azoknak a követelményeknek, hogy lépést tart a divatos ifjúsági igényekkel és nagyobbrészt kielégíti azokat. Még nem vállalkozik viszont divatirányzatok felkarolására, terjesztésére; és az üzleti, vállalati szempontból veszteségesebb megoldásokra – például diszkókazetták kiadására. Hanglemezkiadásunk dinamizmusát köti két meghatározó szempont: a befutott sikeregyüttesek (biztos üzlet) és a könnyűzenei import korlátozott lehetőségei."

Hátrányos helyzet és retorziók

Lendvai Ildikó a pop-rockzenészek társadalmi megítélésével kapcsolatban ismertette, hogy nincs munkaviszonyuk, hiszen csak eseti megbízásokkal léptek fel az ORI műsoraiban vagy a saját szervezésű koncertjeiken. A Pozsgaynak írt feljegyzésben másik problémaként a könnyűzenére kivetett giccsadót említette, ennek illusztrálására pedig azt hozta fel, hogy a többihez hasonlóan azt a Koncz Zsuzsa-lemezt is giccsadóval sújtották, amelyen a Micimackó szerepelt, míg amikor Halász Judit énekelte fel ugyanezt a számot – csak azért, mert színészként tette mindezt – mentesült ez alól. Ugyanúgy elmarasztalóan írt a popzenészek továbbképzésének hiányáról, valamint hangszereik nehézkes beszerzéséről, amit legtöbbször csak a jómódú szülők gyerekei engedhettek meg maguknak, és akkor is legtöbbször illegálisan, külföldről hozták be az országba a felszereléseket. Megvilágította ezenkívül a zenészek monopolhelyzetben lévő intézményektől való kiszolgáltatottságát és szociális ellátottságuk megoldatlanságát, valamint a szakszervezeti tagságuk hiányát.

A jelentés nehezményezte, hogy a könnyűzenei műsorok 80-90 százaléka magánszervezésben, tehát az ORI-t megkerülve zajlott, és végképp károsnak ítélte meg a magánszervezők tevékenységét, akik a korabeli felfogás szerint nem dolgoztak, „csak" megszervezték az előadásokat. Lendvai szerint a magánúton létrejött produkciók színvonala nem volt garantált, a valóságban azonban inkább az állhatott véleménye háttérben, hogy ezeket a műsorokat nem tudták hivatalosan – csak az ügynökhálózat útján – ellenőrizni, így könnyebben kerülhetett a szocialista erkölccsel össze nem egyeztethető produkció a közönség elé. A jelentés szerint minden harmadik koncert után felelősségre vonást lehetett volna kezdeményezni, azonban ez csak az esetek egy-két százalékában következett be.

A kulturális miniszternek készített beszámoló a felelősségre vonásokat tartalmi szempontok alapján szerette volna végrehajtani, ami leginkább a dalok szövegeiben volt tetten érhető. A magánszervezésű könnyűzenei programokról megjegyezte, hogy túl sok volt közöttük a tánczene és a giccs, tehát nemcsak a punk- és a rockegyüttesek feltűnése jelentett problémát, hanem a valóban közhelyszerű szövegekkel fellépő, divatjamúlt táncdalénekesek sora is. A KISZ hivatalos állásfoglalása szerint az ifjúság szórakoztatásában az állami és társadalmi szerveknek jobban együtt kellett volna működniük, emellett fokozni kellett volna a szórakoztatást végző vállalatok, intézmények ifjúságpolitikai felelősségét. Emögött a műsorok saját intézményi hatáskörben történő nagyobb fokú ellenőrzésének igénye húzódott meg.

Csatári Bence